

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК»

*(для студентів 4 курсу денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня
«бакалавр» за напрямом підготовки 6.030509 «Облік і аудит»)*

(частина 1)

Харків – ХНУМГ – 2012

Методичні вказівки до проведення практичних занять з навчальної дисципліни "Управлінський облік" (Частина 1) (для студентів 4 курсу денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за напрямом підготовки 6.030509 – «Облік і аудит») Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад. : О. Є. Власова. – Х. : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – 48 с.

Укладач: О. Є. Власова

Рецензент: М. Ю. Карпушенко

Рекомендовано кафедрою ФЕБ, обліку та аудиту, протокол № 4 від «20» листопада 2012 р.

ПРОГРАМА КУРСУ

I. ОБОВ'ЯЗКОВИЙ ПІДРУЧНИК

Власова О.Є. Конспект лекцій з дисципліни “Управлінський облік” для студентів 3 курсу денної та 4 курсу заочної форм навчання студентів спеціальності 6.050100 (6.030509) «Облік і аудит».

II. ПІДРУЧНИКИ ЗА ВИБОРОМ

1. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет: Пер. с англ./ под ред. Я.В. Соколова.-М.: Финансы и статистика, 1993.- 560 с.
2. Голов С.Ф. Управленческий учет. - К.: Либра, 2003.
3. Хорнгрен Ч.Т., Фостер Дж. Бухгалтерский учет: управленческий аспект: Пер. с англ./Под ред. Я. В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 2001.
4. Нападовська Л.В. Управлінський облік: Підручник.-К.: Наука, 2004.-550 с.
5. Управлінський облік: Навчальний посібник / Л.В. Нападовська, О.А. Бакурова, ВМ. Горностаєва та інш., За заг. ред. Л.В. Нападовської. -К.: Київ. Нац. Торг-екон.ун-т, 2006.- 346 с.

III. ОРГАНІЗАЦІЯ

Студентам необхідно приходити на заняття повністю підготовленими, із прочитаним заздалегідь рекомендованим матеріалом та виконаним домашнім завданням. Студенти мають відчувати себе вільно, ставлячи питання в аудиторії.

IV. ДОМАШНЯ РОБОТА

Задані додому завдання мають охоплювати необхідний мінімум матеріалу, але студентам також рекомендується опрацьовувати додаткові завдання і вправи. Студентам необхідно бути готовими до питання за їх домашнім завданням, коли вони приходять на заняття.

V. РОЗПОДІЛ ЧАСУ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ ТА ТЕМАМИ

Зміст	Кількість годин
1	2
11 триместр	
<i>ЗМ 1 Теоретичні основи організації управлінського обліку</i>	
Тема 1. Мета, зміст і організація управлінського обліку.	4
Тема 2. Взаємозв'язок управлінського і фінансового обліку	2
Тема 3. Склад витрат виробництва	2
Тема 4. Класифікація і поведінка витрат.	8
Поточний модульний контроль № 1	2
<i>ЗМ 2 Системи обліку і калькулювання витрат діяльності</i>	
Тема 5. Методи обліку і калькулювання витрат.	
Тема 6. Облік і калькулювання за повними витратами.	8
Поточний модульний контроль за темою 3 (№ 2)	2

Зміст	Кількість годин
1	2
11 триместр	
Тема 7. Обліку і калькулювання за змінними витратами.	6
Тема 8. Обліку і калькулювання за нормативними витратами.	6
	36
12 триместр	
<i>ЗМ 3. Контроль та оцінка результатів діяльності підприємств</i>	
Тема 9. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку.	6
Тема 10. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень.	12
<i>ЗМ 4. Бюджетування і контроль витрат</i>	
Тема 11. Бюджетування і контроль	4
Тема 12. Облік і контроль за центрами відповідальності	10
	32
Разом	68

Змістовий модуль 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ
УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

ТЕМА 1. МЕТА, ЗМІСТ І ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО
ОБЛІКУ

ЗАНЯТТЯ 1

ТЕМА ЗАНЯТТЯ: Управлінський облік: сутність, основні елементи

Питання для обговорення

1. Що розуміють під управлінським обліком?
2. Місце управлінського обліку в системі управління підприємством.
3. Структура інформаційного середовища підприємства.
4. Визначення управлінського обліку, його мета та завдання.
5. Що належить до об'єктів управлінського обліку?
6. Що виступає предметом управлінського обліку?
7. Які функції виконує управлінський облік?
8. Яких спеціалістів називають бухгалтерами-аналітиками, які функції вони виконують?
9. Як класифікується інформація, яку використовує управлінський облік? Що є її джерелом?
10. Як відрізняються вимоги користувачів до інформації залежно від їх типу економічної системи?
11. Якими методами користується управлінський облік? Дати їм характеристику.
12. На яких принципах базується управлінський облік?
13. Які спільні риси об'єднують фінансовий та управлінський облік у єдину систему?

Завдання 1.1

Серед наведених груп користувачів облікової інформації виділити внутрішніх і зовнішніх та назвати інформацію, яка їх може цікавити.

Користувачі інформації	Інформація
1	2
Відділ технічного контролю	Основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства, зосереджені у статистичній звітності
Податкова міліція	Дані про рух запасів
Центральне статистичне управління	Норми праці, кількість явок і неявок на роботу
Кредитний відділ обслуговуючого банку	Суми нарахованих податків і строки їх сплати
Відділ кадрів	Розмір доходу

Продовження табл.

1	2
Табельник цеху	Ціни, тарифи, платоспроможність дебіторів
Робітники підприємства	Загальний фінансовий стан підприємства, що впливає на розмір заробітної плати
Служба маркетингу	Фінансовий результат
Пенсійний фонд	Показники ліквідності та платоспроможності підприємства
Зав. Складським господарством	Штатний розпис, розмір посадових окладів
Кредитори	Норми виходу продукції та стандарти її якості
Акціонери	Ціни на продукцію, роботи, послуги, форми оплати за товари

Завдання 1.2

Назвати завдання управлінського обліку, що були виконані в кожній конкретній ситуації.

№	Ситуація	Завдання управлінського обліку
1.	Доведення до відома керівництва підрозділів планових показників на наступний місяць	
2.	Складання щоденної звітності про рух матеріалів і напівфабрикатів	
3.	Аналіз виробничих витрат з метою встановлення залежності між витратами й обсягами діяльності	
4.	Обмін інформацією між планово-економічним відділом і бухгалтерією	
5.	Інтерпретація інформації про розміри дебіторської заборгованості у вигляді структурних схем і графіків	
6.	Планування потоків внутрішньої звітності підприємства	

Завдання 1.3

Миколі Іванову, здібному інженеру-електронщику, повідомили про те, що його збираються підвищити на посаду помічника керівника заводу. Микола був обрадуваний і стурбований одночасно. Зокрема, його пізнання в бухгалтерському обліку не були глибокими. Він пройшов курс «фінансового» обліку, але не знав курсу управлінського обліку, який йому порекомендувало керівництво.

Іванов планував записатися на курси управлінського обліку якнайскоріше. Тим часом він попросив Марію Смирнову, помічника головного бухгалтера, щоб та визначила основні відмінностей між фінансовим і управлінським обліком, включаючи деякі конкретні приклади.

Як помічник головного бухгалтера, підготуйте письмову відповідь для Іванова та оформіть доповідь у вигляді таблиці та дайте відповідь на питання Який вид обліку важливіший для підприємства: фінансовий або управлінський?

№ п/п	Характерні ознаки	Види обліку	
		управлінський	фінансовий
1	Мета обліку		
2	Сутність інформації обліку		
3	Ступінь регламентації		
4	Масштаби охоплення обліковою інформацією		
5	Методологічне підґрунтя		
6	Користувачі інформації		
7	Точність сформованої інформації		
8	Методи ведення обліку		
9	Характеристика даних звітності		
10	Терміни складання звітності		
11	Формування форм вихідної інформації		
12	Ступінь відповідальності		

Завдання 1.4

Вказати методи управлінського обліку, якими користується бухгалтер в кожному конкретному випадку.

Ситуація	Елемент методу управлінського обліку
Перерахунок зміни норм у незавершеному виробництві	
Прогнозування розміру виробничих витрат за допомогою математичної функції	
Уточнення розміру незавершеного виробництва за допомогою інвентаризації	
Виявлення впливу факторів на величину відхилень фактичних витрат від нормативів	
Документування відхилень від норм витрачання матеріалів	
Визначення розміру запасу, що забезпечуватиме потреби виробництва в матеріалах	
Інформування керівництва про виконання плану закупок	

Завдання 1.5

Назвати функції управлінського обліку, що були реалізовані в кожній конкретній ситуації.

Ситуація	Функція управлінського обліку
1. Доведення до відома керівництва підрозділів планових показників на наступний місяць	
2. Складання щоденної звітності про рух матеріалів і напівфабрикатів	
3. Аналіз виробничих витрат з метою встановлення залежності між витратами та обсягами діяльності	
4. Обмін інформацією між планово-економічним відділом та бухгалтерією	
5. Інтерпретація інформації про розміри дебіторської заборгованості у вигляді структурних схем і графіків	
6. Планування потоків внутрішньої звітності підприємства	

Домашнє завдання

Завдання 1.6

До яких понять, зазначеним в таблиці, відносяться наступні надходження та видатки:

- а) проведена оплата за придбаний під час розпродажу магазин;
  - б) надійшла орендна плата за використання цього магазину орендаром;
  - в) під час поведін частини матеріалів, що знаходились на складі підприємства стала непридатною до використання;
  - г) страхове товариство відшкодувало збитки, нанесені повінню;
  - д) начислена амортизація на основні засоби підприємства;
  - е) оплачені й отримані матеріали від постачальників;
  - ж) надійшла оплата за реалізовані вироби та послуги.
- Класифікуйте наведені операції в таблиці.

Поняття	Операція
1 Відтік коштів:	
1.1 Витрати, безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції	
1.2 Комерційні видатки	
1.3 Видатки, що не відносяться до процесу виробництва	
1.4 Оплата активу	
2 Надходження коштів:	
2.1 Виручка від продажів	
2.2 Інші надходження грошових коштів	

Ситуації для обговорення

Завдання 1.7

Як Ви розумієте зміст словосполучення "корисність інформації"? В чому, на Вашу думку, полягає значення управлінського обліку? Як повинно було звучати запитання, для того, щоб на нього була отримана корисна відповідь?

"Що потрібно бухгалтерам так це краще передавати інформацію, а менеджерам стати фінансово освіченими, тобто навчитися розмовляти мовою бізнесу мовою грошей."

Історія, яка трапилася з Річардом Бренсоном, бухгалтером, та його приятелем, директором "ВіргініТ", які загубилися під час подорожі на повітряній кулі, краще за все ілюструє взаємне непорозуміння. Вони побачили під собою одну ферму і гукнули донизу: "Гей, є там хто-небудь?"

Через деякий час чоловік в піжамі відчинив двері. Подивився вгору і спитав, чим він може допомогти. Бренсон спитав: "Скажіть, будь ласка, де ми знаходимося?" Чоловік на землі відповів: "Ви на повітряній кулі в 50 футах

над моїм будинком". В цей момент вітер відніс повітряну кулю, і Бренсон звернувся до свого приятеля-директора: "От, поталанило, єдина людина на декілька миль навкруги виявилася дипломованим бухгалтером, адже все, що він нам сказав, було на 100 % правильно і на 100 % некорисно".

Проте історія на цьому не завершується. Коли чоловік в піжамі повернувся додому, дружина запитала в нього, з ким він розмовляв. "З двома директорами", - відповів він. "Як ти здогадався, що це були директори?" - ститала вона. "Тому що вони були надуті і не мали жодного уявлення, де вони знаходяться і куди рухаються" (с. 9)

(Скоун Т. Управленческий учет. - М. Аудит,ЮНИТИ. - 1997. -179 с.)

ЗАНЯТТЯ 2

ТЕМА ЗАНЯТТЯ: Організація управлінського обліку на підприємстві за місцями виникнення витрат та центрами відповідальності

Питання для обговорення

1. З яких етапів складається організація управлінського обліку на підприємстві?
2. Вплив яких чинників треба враховувати при побудові системи управлінського обліку на підприємстві?
3. Як побудувати управлінську бухгалтерію на конкретному підприємстві?
4. Як пов'язані між собою управлінська та виробнича структура підприємства?
5. Якою може бути виробнича структура підприємства?
6. Охарактеризувати дивізійну (лінійну) структуру побудови підприємства.
7. Визначити специфічні особливості побудови функціональної, лінійно-функціональної і матричної структури управління підприємством.
8. Кого називають бухгалтером-аналітиком?
9. Яку участь приймає бухгалтер-аналітик в організації та мотивації праці?
10. В чому полягає контрольна функція бухгалтера-аналітика?
11. Які функції виконує бухгалтер-аналітик у процесі управління?
12. За якими принципами організується управлінський облік?
13. У чому полягає мета організації обліку по центрах відповідальності?
14. Що таке «центр відповідальності» і для чого його виділяють?
15. Яке поняття ширше – центр витрат або центр відповідальності і чому?
16. Як краще розподілити обов'язки в бухгалтерії на підприємстві, де ведуть управлінський облік?

Завдання 1.8

За допомогою порівняльної таблиці дати визначення наступним поняттям: «центр витрат», «місце витрат», «центр відповідальності», для чого проставити знак «+» або «-» у відповідних графах.

№ п/п	Показники	Центр витрат	Місце витрат	Центр відповідальності
1.	Охоплює декілька місць витрат			
2.	Завжди передбачає необхідність обліку не тільки витрат, але й обсягу виробництва			
3.	Структурний підрозділ підприємства, елемент системи внутрішньогосподарського обліку			
4.	Відповідальність за витрати, закріплені персонально за керівником підрозділу			
5.	Виділяють для більшої деталізації витрат і підвищення точності калькуляції			
6.	Класифікуються, виходячи зі ступеня повноважень керівника і функціональної ознаки			
7.	Розділяються на центри витрат, доходів, прибутків і інвестицій			

Завдання 1.9

Визначити, до якого типу центрів відповідальності – основному або допоміжному – відносяться наведені підрозділи і служби.

1. Бригадир будівельно-монтажної бригади контролює виконання членами бригади поставлених завдань.

2. Керівник маркетингової служби контролює роботу складського господарства, торгових агентів і мережу фірмових магазинів та кіосків.

3. Відділ кадрів веде облік наявності і складу штатних та позаштатних працівників підприємства, а також розміру їх заробітної плати.

4. Кіоскер відповідає за зберігання ввірених йому товарів, за своєчасність здачі готівкових грошових коштів в основну касу підприємства.

5. Служба автоматизованої системи управління забезпечують контроль роботи автоматизованих технологічних ліній загалом по підприємству, забезпечує їх ремонт і технічне обслуговування.

6. Майстер механіко-складського цеху відповідає за витрати цеху, збереження деталей, напівфабрикатів, якості готової продукції.

Завдання 1.10

Провести класифікацію перерахованих об'єктів за групами: 1 група – «Виробничі ресурси», 2 група – «Господарські процеси і результати».

Що з перерахованих об'єктів не відносяться до управлінського обліку? Відповідь оформіть у вигляді наступної таблиці, для чого проставте знак «+» або «-».

№ п/п	Об'єкти обліку	1 група	2 група	Не є об'єктом у/у
1	2	3	4	5
1	Деталі			
2	Основні виробничі працівники			
3	Дослідження ринку			
4	Право користування землею			
5	Виробництво			

Продовження табл.

1	2	3	4	5
6	Постачання			
7	Готова продукція			
8	Незавершене виробництво			
9	Упаковка продукції			
10	Реклама			
11	Сировина і матеріали			
12	Будова цеху			
13	Ремонт устаткування			
14	Товарний знак			
15	Збут готової продукції			
16	Зберігання запасів ТМЦ			
17	Розробка нового виду продукції			
18	Інфляційні процеси			
19	Вантажний автомобіль			
20	Управлінський персонал			
21	Запчастини			
22	Виробничий підрозділ			
23	Відділ технічного контролю			
24	Нарахування податку на прибуток			
25	Молодший обслуговуючий персонал			
26	Транспортування готової продукції			
27	Допоміжні матеріали			
28	Внутрішнє ціноутворення			
29	Внутрішня звітність підрозділів			

Завдання 1.11

За допомогою наведеної нижче таблиці необхідно охарактеризувати кожен рівень управління

Рівень управління	Місце витрат	Центри виникнення витрат	Об'єкти витрат	Рівень собівартості
Підприємство (приклад)	Підприємство	Види діяльності	Діяльність, структурні підрозділи	Повна
Цех				
Виробнича ділянка				
Бригада або робочий центр				
Робоче місце				

Завдання 1.12

Виділити, виходячи із запропонованої організаційної структури підприємства, окремі центри виникнення витрат та центри відповідальності, дати їм характеристику. Результати аналізу окремих центрів відповідальності оформити у вигляді таблиці, форма якої наведена нижче.

Характеристика центрів виникнення витрат та відповідальності (заповнюється для всіх центрів)

Структурного підрозділу	Сфера відповідальності	Кому підпорядкований	Вид центру	За що звітує	
				витрати	результати

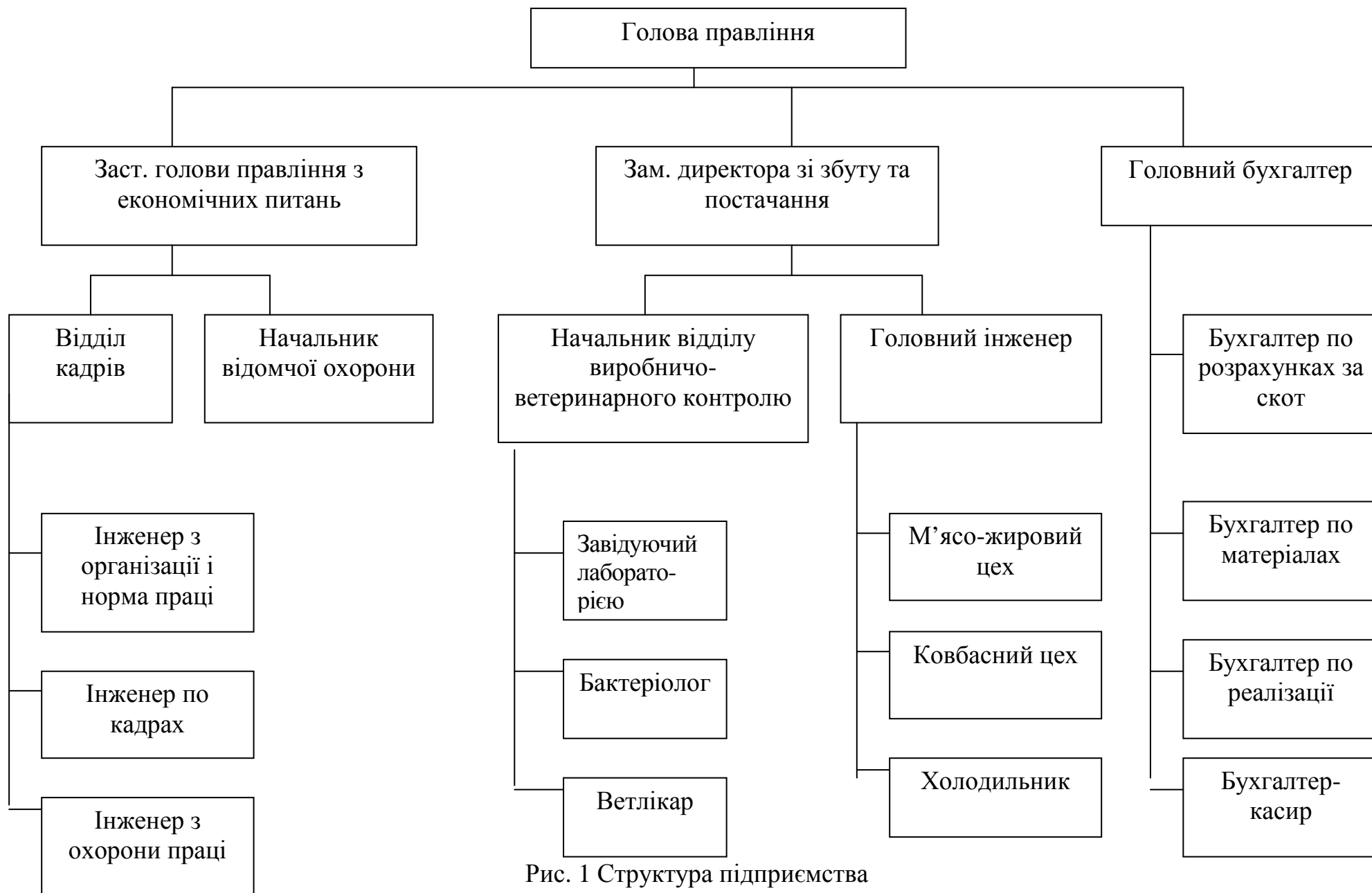

Рис. 1 Структура підприємства

Домашнє завдання

Завдання 1.13

Визначити, до якого типу центрів відповідальності основного чи функціонального - відносяться наведені далі підрозділи й служби:

1. Бригадир будівельно-монтажної колони контролює виконання членами бригади поставлених завдань.
2. Керівник маркетингової служби контролює роботу складського господарства, торгових агентів та мережі фірмових магазинів та кіосків.
3. Відділ кадрів веде облік наявності й складу штатних та позаштатних працівників підприємства, а також розміру їх заробітної плати.
4. Кіоскер відповідає за збереження ввірених йому товарів, за своєчасність здачі готівки до основної каси підприємства.
5. Служба АСУ забезпечує контроль за справністю автоматизованих технологічних ліній в цілому по підприємству та забезпечує їх ремонт і технічне обслуговування.
6. Майстер механоскладального цеху відповідає за витрати цеху, зберігання деталей, напівфабрикатів, якість готової продукції.

Завдання 1.14

Необхідно визначити, до якого типу керівництва (лінійного чи функціонального) відносяться:

- виробничий директор,
- агенти по закупках,
- завгосп,
- заступник директора з кадрових питань,
- директор,
- начальник планового відділу,
- начальник відділу внутрішнього аудиту,
- головний бухгалтер,
- начальник цеху,
- завідувач лазні,
- начальник служби маркетингу.

Ситуації для обговорення

Завдання 1.15

Які принципи організації управлінського обліку дотримані на ТОВ "Калина", а які ні? Що б Ви порадили керівникові торговельного підприємства при побудові управлінського обліку? Які типи центрів відповідальності існують наданому підприємстві?

ТОВ "Калина" великий супермаркет, в якому покупців обслуговує 10 касирів. Застосування штрихкодування товарів дозволяє керівникові у будь-який момент часу дізнатися про обсяги та асортимент проданих товарів. Крім цього підприємству належить 2 торгові точки на центральному ринку, облік витрат і доходів на яких ведеться відокремлено кожним продавцем.

Товари для продажу одна з торгових точок отримує в центральному магазині, а інша закуповує в населення та посередників, або приймає товар на комісію.

ЗАНЯТТЯ 3

ТЕМА ЗАНЯТТЯ: Організація управлінського обліку на підприємстві за допомогою рахунків

Питання для обговорення

1. Які принципи побудови плану рахунків фінансового і управлінського обліку Ви знаєте?
2. Які існують підходи до побудови системи рахунків управлінського обліку?
3. Що таке інтегрована система рахунків?
4. Що таке переплетена система рахунків? У чому її особливість?
5. Визначити переваги і недоліки інтегрованої системи побудови плану рахунків фінансового і управлінського обліку.
6. Визначити переваги і недоліки автономної організації плану рахунків управлінського обліку.
7. Яка система обліку реалізується у вітчизняному Плані рахунків?
8. Які варіанти ведення управлінського обліку можливі за умов українського плану рахунків?
9. Які рахунки національного плану рахунків Ви б віднесли до рахунків управлінського обліку?

Завдання 1.16

Необхідно із запропонованих положень вибрати такі, що відносяться до загальної, переплетеної або інтегрованої систем рахунків.

Характеристика	Системи рахунків		
	загальна	переплетена	інтегрована
Застосовується на підприємствах, що випускають однорідну продукцію			
Рахунками фінансового обліку кореспондують з рахунками фінансового обліку			
Ведеться безперервний облік запасів			
Сума прибутку за даними виробничого обліку не збігається з величиною прибутку у фінансовому обліку			
Взаємозв'язок фінансового і виробничого обліку досягається за допомогою спеціальних контрольних рахунків			
Витрати невиробничих підрозділів не включаються до виробничої собівартості продукції			
У системі рахунків фінансового обліку визначається загальний фінансовий результат, а в системі рахунків виробничого обліку фінансовий результат від основної діяльності			
Поряд з обліком витрат за елементами застосовується зведений рахунок виробництва			
Початковий залишок готової продукції списується в дебет зведеного рахунку фінансових результатів			

Завдання 1.17

Назвати основні обов'язки (ведення рахунків, аналіз і планування, підготовка інформації для ситуаційних рішень), які мають наступні працівники

Працівники	Ведення рахунків	Аналіз і планування	Підготовка інформації для прийняття рішень
Бухгалтер з обліку та нарахування заробітної плати (приклад)	66, 65	Аналіз заборгованості по заробітній платі, планування строків видачі заробітної плати	Про зміни форм та методів нарахування заробітної плати
Бухгалтер з обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами			
Бухгалтер з обліку витрат			
Старший бухгалтер по зведеному обліку			
Старший бухгалтер з обліку податків			
Головний ревизор (внутрішній)			
Бухгалтер по розрахунках з бюджетом			
Аналітик витрат			
Старший бухгалтер групи планування і контролю			
Головний бухгалтер			

Завдання 1.18

Компанія "Руно" застосовує переплетену систему обліку.

Є така інформація про залишки на початок періоду, наведені в реєстрах виробничого обліку.

Рахунок	Дебет, грн.	Кредит, грн.
Контрольний рахунок фінансового обліку		24283
Незавершене виробництво	10652	
Матеріали	9318	
Готова продукція	4313	
Разом	24283	24286

Є такі дані, пов'язані з операціями звітного періоду.

Господарські операції	Суми, грн
1	2
Придбано матеріалів	41286
Пряма зарплата	20444
Непряма зарплата	6135
Зарплата персоналу, який займається збутом	5157
Зарплата адміністративного персоналу	9106
Інші адміністративні витрати	7213
Інші виробничі витрати	8680
Інші витрати на збут	5217
Відпущено матеріалів зі складу:	
- у виробництво	36291

Продовження табл.

1	2
- на збут	2958
- на адміністративні потреби	1307
Розподілені виробничі накладні витрати	14315
Списано адміністративних витрат	17626
Списано витрат на збут	13332
Випущено готової продукції	78280
Списано собівартість реалізованої продукції	72500
Дохід від продажу	143650
Списано на фінансові результати собівартість продажу	72500
Визначено й відображено фінансовий результат	?

Необхідно зробити відповідні записи на рахунках виробничого обліку за нижче наведеною схемою

Сировина		Витрати на збут		Адмін. витрати	
Сальдо 9318					
Об.	Об.	Об.	Об.	Об.	Об.
Сальдо					
Готова продукція		Виробничі накладні		Собівартість	
Сальдо 4313					
Об.	Об.	Об.	Об.	Об.	Об.
Сальдо					
Прибуток і збиток		Контрольний рахунок фінансового обліку			
			Сальдо 24283		
Об.	Об.	Об.	Об.		
			Сальдо		

Домашнє завдання

Завдання 1.19

Необхідно відобразити наведені операції в системі рахунків:

- 1) для підприємства, що застосовує загальну систему рахунків;
- 2) для підприємства, що застосовує інтегровану систему рахунків.

Зміст господарської операції	Сума, грн	Зміст господарської операції	Сума, грн
Варіант 1		Варіант 2	
1		2	
Відпуск матеріалів на виробництво послуг	530,0	Відпуск напівфабрикатів на виробництво: - продукт А - продукт Б	12 300,0 1 450,0
Нарахування заробітної плати персоналу	420,0	Нарахування заробітної плати: а) робітникам за виробництво: - продукту А - продукту Б б) управлінському персоналу	8 500,0 960,0 2 890,0

1		2	
Проведення відрахувань на соціальні заходи	?	Проведення відрахувань на соціальні заходи	?
Відображення послуг по водо-, газо-, теплопостачанню	1450	Відображення послуг по водо-, газо-, теплопостачанню: - для потреб виробництва - для загальногосподарських потреб	12 500,0 1 500,0
Відображення доходу від реалізації послуг	3 000,0	Відображення доходу: - від реалізації продукції - від іншої операційної діяльності	45 000,0 6 800,0
Відображення собівартості реалізації послуг та визначення фінансового результату	?	Відображення собівартості реалізації послуг та визначення фінансового результату	?

ТЕМА 2. КЛАСИФІКАЦІЯ І ПОВЕДІНКА ВИТРАТ

ЗАНЯТТЯ 4

ТЕМА ЗАНЯТТЯ: Витрати підприємства: економічний зміст та принципи класифікації

Питання для обговорення

1. Який економічний зміст категорії «витрати»?
2. Чим відрізняються один від одного такі поняття, як «виробничі витрати», «валові витрати», «собівартість»?
3. Який принцип покладено в основу класифікації витрат?
4. Дати визначення і проілюструвати об'єкти витрат.
5. Як класифікуються витрати діяльності підприємства у процесі побудови системи управлінського обліку?
6. Для чого необхідно розрізняти вичерпані (спожиті) та невичерпані (неспожиті) витрати в обліку?
7. Пояснити поняття змінних і постійних витрат.
8. Пояснити поняття релевантних і нерелевантних витрат.
9. Пояснити сутність та особливості розподілу витрат на вичерпні й невичерпні?
10. Пояснити поняття маржинальних і середніх витрат?
11. У чому полягають відмінності між витратами на виробництво та витратами періоду?
12. Для чого потрібно враховувати можливі втрати?
13. Які витрати вважаються релевантними, а які нерелевантними?
14. Де в обліку використовуються дані про середні та маржинальні витрати?
15. Від чого залежить контрольованість витрат?

Завдання 2.1

Підприємство найняло на вечірку музичну групу. Ці витрати повинні були скласти суму 1 000 грн.

Необхідно:

1. Припустимо, що на вечірку прийшло 500 чоловік. Які загальні витрати на музичну групу? Витрати з розрахунку на людину?

2. Припустимо, що на вечірку прийшло 2 000 чоловік. Які загальні витрати на музичну групу? Витрати з розрахунку на людину?

3. Для розрахунку загальних витрат чи повинен менеджер вечірки використовувати витрати на одиницю в п. 1? У п. 2? Який основний урок цієї задачі?

Завдання 2.2

Необхідно визначити, до якої групи відносяться наведені нижче витрати.

Назвіть умови при яких одні і ті ж витрати можуть змінювати свою поведінку. Сформулюйте загальне правило аналізу поведінки витрат в управлінському обліку.

№ п/п	Витрати	Постійні	Змінні
1	Комісійні продавцям		
2	Амортизація виробничого обладнання		
3	Прямі матеріали		
4	Обслуговування устаткування		
5	Заробітна плата директора компанії		
6	Електроенергія для виробничого устаткування		
7	Витрати на опалення виробничих приміщень		
8	Пряма заробітна плата		
9	Непряма заробітна плата		
10	Витрати на транспортування готової продукції на склад		
11	Витрати на опалення складських приміщень		
12	Відрахування на страхування робітників, задіяних на виробництві		

Завдання 2.3

Необхідно визначити, до якої групи відносяться наведені нижче витрати.

Назвіть умови при яких одні і ті ж витрати можуть змінювати свою поведінку. Сформулюйте загальне правило аналізу поведінки витрат в управлінському обліку.

№ п/п	Витрати	Витрати на продукцію	Витрати періоду
1.	Заробітна плата комірника складу готової продукції		
2.	Відрахування на соціальне страхування робітників відділу маркетингу		
3.	Пряма заробітна плата		
4.	Амортизація будівлі офісу		
5.	Витрати на обслуговування фрезерного устаткування		
6.	Амортизація виробничого обладнання		
7.	Прямі матеріали		
8.	Витрати на зберігання запасів сировини		
9.	Заробітна плата робітників відділу збуту		
10.	Плата за оренду комп'ютера для технологічного відділу цеха		
11.	Витрати на рекламу		
12.	Непрямі матеріали		
13.	Заробітна плата адміністративного персоналу фірми		

Домашнє завдання

Завдання 2.4

Необхідно визначити, до якої групи відносяться наведені нижче витрати.

Назвіть умови при яких одні і ті ж витрати можуть змінювати свою поведінку. Сформулюйте загальне правило аналізу поведінки витрат в управлінському обліку.

[illegible]

Продовження табл.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
16	Пальне для транспортерів вантажів на складі												
17	Сума послуг транспортної організації з доставки готової продукції												
18	Зарплата робітників відділу постачання												
19	Витрати на оплату праці робітників цеху												
20	Соціальні відрахування на оплату праці робітників цеху												
21	Витрати на картридж та папір, використаний у відділі комп'ютерної розробки												
22	Заробітна плата робітників відділу комп'ютерної розробки												
23	Електроенергія, використана в обслуговуючому відділі												
24	Витрати на рекламу пошук покупців												
25	Витрати на амортизацію приміщення і основних засобів відділу збуту												
26	Витрати на запчастини, використані на ремонт устаткування												
27	Представницькі витрати, зазанані під час укладання угод з постачальниками												

ЗАНЯТТЯ 5

ТЕМА ЗАНЯТТЯ: Загальна методика обліку витрат та калькулювання собівартості на промислових і торговельних підприємствах

Питання для обговорення

1. Визначити особливості розрахунку собівартості одиниці продукції згідно з положеннями фінансового обліку.
2. У чому особливості розрахунку собівартості продукції на виробничих і торговельних підприємствах?
3. Що таке стаття калькуляції?
4. Які елементи витрат Вам відомі?
5. Чому класифікація витрат лише за статтями та елементами не задовольняє вимог управління?
6. Охарактеризуйте види собівартості, що можуть визначатися в управлінському обліку? У чому відмінність між ними?

Завдання 2.7

Визначити відсутні показники.

№ п/п	Показники	Варіант				
		1	2	3	4	5
1	Продаж	186,5	131,0	220,0	?	175,0
2	Початковий запас ГП	22,3	18,0	?	?	36,0
3	Початковий запас незавершеного виробництва	18,7	8,0	30,5	28,0	36,2
4	Прямі матеріальні витрати	43,1	32,0	37,5	26,5	40,2
5	Прямі витрати на оплату праці	?	40,2	34,5	47,3	?
6	Інші прямі витрати	12,0	7,0	11,0	12,0	8,0
7	Загальновиробничі витрати	30,0	36,0	?	36,0	39,0
8	Кінцевий запас незавершеного виробництва	32,0	19,2	19,0	?	22,0
9	Собівартість виготовленої продукції	123,8	104,0	134,5	135,8	154,0
10	Запаси ГП на складі на кінець періоду	31,1	?	22,0	42,0	34,0
11	Собівартість реалізованої продукції	?	84,0	172,5	147,8	?
12	Валовий прибуток	?	?	?	46,2	?
13	Операційні витрати	?	44,5	?	?	?
14	Операційний прибуток (збиток)	23,5	?	5,0	11,2	7,0

Завдання 2.8

Визначити відсутні показники.

№ п/п	Показники	Варіант			
		1	2	3	4
1	2	3	4	5	6
1	Продаж	170 000	130 000	250 000	?
2	Початковий запас ГП	24 000	16 000	?	?
3	Початковий запас незавершеного виробництва	20 000	10 000	31000	28 000
4	Прямі матеріальні витрати	42 000	35 000	38 000	26 000

Продовження табл.

1	2	3	4	5	6
5	Прямі витрати на оплату праці	?	42 000	36 000	59 000
6	Виробничі накладні витрати	34 000	38 000	?	36 000
7	Кінцевий запас незавершеного виробництва	36 000	18 000	18 000	?
8	Собівартість виготовленої продукції	114 000	?	130 000	134 000
9	Запаси ГП на складі на кінець періоду	32 000	?	22 000	42 000
10	Собівартість реалізованої продукції	?	75 000	168 000	150 000
11	Валовий прибуток	?	?	?	48 000
12	Операційні витрати	?	46 000	?	?
13	Прибуток (збиток)	18 000	?	(12 000)	14 000

Домашнє завдання

Завдання 2.9

Компанія "Олімп" поставляє компанії "Форд мотор" деталі для автомобілів. На основі наведених нижче показників діяльності компанії "Олімп" відповісти на наступні питання (всі дані в млн дол.).

Показники	ТМЦ	
	31.12.2008	31.12.2009
Основні матеріали	7	5
Незавершене виробництво	4	3
Готова продукція	10	13
Виробничі витрати, понесені протягом 2009 р.		
Використані основні матеріали		30
Прямі витрати на працю		13
Непрямі виробничі витрати:		
Непрямі витрати на працю		5
Комунальні послуги		2
Амортизація – будівля і устаткування		3
Інші		6
Всього		59

Необхідно:

- 1) підготувати звіт про собівартість виробленої і реалізованої продукції;
- 2) розрахувати первинні й додані витрати, понесені в 2009 р.;
- 3) визначити різницю між значенням термінів «загальні виробничі витрати, понесені в 2009 р.» і «собівартість виробленої продукції в 2009 р.».

Завдання 2.10

Аудитор компанії «Служба внутрішніх доходів» намагається відновити деякі частково знищені записи двох платників податків.

Для кожного з випадків, представлених в наведеному нижче списку,

знайдіть невідомі:

Показники	Випадок 1	Випадок 2
Запаси готової продукції 01.01	5 000,0	4 000,0
Використано основних матеріалів	8 000,0	6 000,0
Основна праця	13 000,0	11 000,0
Виробничі накладні витрати	7 000,0	?
Закупівля сировини	9 000,0	7 000,0
Виручка від продажів	42 000,0	31 800,0
Рахунки до отримання 01.01	2 000,0	1 400,0
Рахунки до отримання 31.12	6 000,0	2 100,0
Собівартість реалізованої продукції	?	22 000,0
Рахунки до оплати 01.01	3 000,0	1 700,0
Рахунки до оплати 31.12	1 800,0	1 500,0
Запаси виробленої продукції 31.12	?	5 300,0
Валовий прибуток	11 300,0	?
Незавершене виробництво 01.01	0	800,0
Незавершене виробництво 31.12	0	3 000,0

ЗАНЯТТЯ 6

ТЕМА ЗАНЯТТЯ: Моделі поведінки витрат

Питання для обговорення

1. Що таке вичерпані та невичерпані витрати?
2. Що таке витрати періоду та витрати на продукцію? Наведіть кілька прикладів цих витрат.
3. Що таке прямі та непрямі витрати? Наведіть приклади.
4. Що таке релевантні та нерелевантні витрати? Наведіть приклади.
5. Що таке середні та маржинальні витрати? Для чого їх обчислюють? Наведіть приклади.
6. Що таке альтернативні витрати? Наведіть приклад.
7. Що таке контрольовані та неконтрольовані витрати?
8. Що таке поведінка витрат? Які фактори на неї впливають? Наведіть приклади.
9. Наведіть приклади змінних витрат і відобразіть їхню поведінку графічно.
10. Наведіть приклади постійних витрат.
11. Що таке релевантний діапазон? Наведіть приклад.
12. Що таке напівзмінні витрати? Наведіть приклади й відобразіть графічно їхню поведінку.
13. У чому полягає вплив менеджера на величину витрат? Наведіть приклад дискреційних витрат.

Завдання 2.11

Пані Варапаєва взяла в оренду магазин. Первинний платіж склав 15000,0 грн. Крім того, за умовами укладення нею орендної угоди річна орендна плата буде дорівнювати 5000,0 грн. Якщо договір оренди анулюється, первинний платіж в 15000,0 грн не повертається.

Пані Варапаєва планує продавати в магазині одяг і оцінює операційні показники на майбутні дванадцять місяців таким чином:

Показник	Значення
Виручка від продажу	115 000,0
ПДВ	15 000,0
Чистий дохід	100 000,0
Витрати на реалізовані товари	50 000,0
Заробітна плата та ін. витрати, пов'язані із зарплатою	12 000,0
Орендний платіж	5 000,0
Платежі за опалення, освітлення і страховку	13 000,0
Витрати на аудит	2 000,0
Разом витрати	82 000,0
Чистий прибуток до сплати податку	18 000,0

У наведених розрахунках немає оплати праці самої пані Варапаєвой, але вона припускає, що займатиметься цим бізнесом протягом половини свого робочого часу. Однак, вона поки не вирішила, чи слід їй реалізовувати свої плани, оскільки з'явилася можливість здавати магазин в суборенду одному приятелю, який готовий платити їй в місяць оренду в 550,0 грн. за умови, що вона сама не користуватиметься приміщенням магазину.

Необхідно:

- 1) пояснити, що таке «реальні витрати» й «можливі витрати» і вказати їх в даному прикладі.
- 2) на основі наведеної інформації дати рекомендації, яке рішення доцільне прийняти пані Варапаєвій, підтвердивши їх фінансовим обґрунтуванням.

Завдання 2.12

На підставі аналізу запропонованих нижче ситуацій провести класифікацію витрат, виходячи з впливу на управлінські рішення, що ухвалюються.

Ситуації:

1. Фірма хоче замінити машину ГАЗ-3302 (буде продана) на ГАЗ 33021, що забезпечить зниження прямих витрат на 30 %. Обидві машини мають однакову залишкову вартість і термін експлуатації – 6 років;
2. Фірма хоче придбати автомобіль ГАЗ-33021 для збільшення кількості перевезень. Машина ГАЗ-3302 буде використовуватися далі.

Дані для виконання завдання.

№ п/п	Стаття витрат транспортного підприємства	Варіант 1		Варіант 2	
		Релевантні.	Нерелевантні	Релевантні.	Нерелевантні
1.	Дохід від реалізації				
2.	Прямі матеріальні витрати				
3.	Прямі витрати на оплату праці				
4.	Змінні виробничі накладні витрати				
5.	Амортизація машини ГАЗ-3302				
6.	Амортизація машини ГАЗ-33021				
7.	Загальновиробничі витрати				
8.	Змінні витрати на збут				
9.	Заробітна плата керівника підприємства				
10.	Балансова вартість машини ГАЗ-3302				
11.	Ринкова вартість машини ГАЗ-33021				
12.	Ринкова вартість ГАЗ-3302				

Домашнє завдання

Завдання 2.13

Собівартість реалізованої продукції компанії «Мегаполіс» за місяць склала 345 000,0 грн. Незавершене виробництво на кінець періоду становило 90 % об'єму незавершеного виробництва на початок. Виробничі накладні витрати були рівні 50 % витрат на основну працю.

Інша інформація, що відноситься до товарно-матеріальних запасів і до виробництва компанії «Мегаполіс» за березень:

Таблиця 2.10

Показник	Значення
Початкові запаси ТМЦ на 01 березня	
Сировина	20 000,0
Незавершене виробництво	40 000,0
Готова продукція	102 000,0
Закупівля сировини за березень	110 000,0
ТМЦ на кінець періоду – 31 березня	
Сировина	26 000,0
Незавершене виробництво	?
Готова продукція	105 000,0

Необхідно:

- 1) підготувати калькуляцію собівартості виробленої продукції за березень;
- 2) обчислити первинні витрати, що виникли протягом березня;
- 3) обчислити додані витрати, віднесені на рахунок виробництва протягом березня.

ЗАНЯТТЯ 7 - 8

ТЕМА ЗАНЯТТЯ: Визначення функції витрат

Питання для обговорення

1. Які методи визначення функції витрат Ви знаєте?
2. Які недоліки має метод "вищої-нижчої точки"?
3. Які фактори впливають на поведінку витрат, крім обсягу виробництва?
4. Який вигляд буде мати функція витрат, якщо на величину витрат впливає декілька факторів?
5. Як класифікують витрати підприємства?
6. Що таке функція витрат? Для чого її визначають?
7. Що таке технологічний аналіз?
8. Що таке аналіз бухгалтерських рахунків?
9. Поясніть переваги та вади методу вищої—нижчої точки та методу візуального пристосування.
10. У чому полягають сутність і переваги регресійного аналізу?
11. Що таке спрощений статистичний аналіз?
12. Опишіть критерії оцінки функції витрат.
13. Які показники характеризують надійність функції витрат? Як їх визначити?

Завдання 2.16

Дані для виконання завдання:

ВАТ "Техавтотранс" здійснює автомобільні перевезення мікроавтобусом ГАЗ-2705 "Газель". Бухгалтер-аналітик підготував наступні дані для прийняття рішення.

Показник	Сума, грн
Вартість мікроавтобуса	27500,00
Очікувана ціна при продажі після 10 років експлуатації	7500,00
Вартість технічного обслуговування протягом 6 місяців	300,00
Вартість запасних частин, що використовуються на 1000 км пробігу	100,00
Плата за страхування автомобіля за один рік	750,00
Витрати на заміну гуми після 25000 км пробігу (за кожну з чотирьох шин)	100,00
Плата за бензин (за 1 л)	1,98

Необхідно:

а) використовуючи наведені дані, підготувати преїскурант тарифів (табл. 2.18), в якому були б відображені витрати для випадків коли відстані перевезення складають 5000, 10000, 15000 та 30000 км, якщо середня відстань перевезень на одному літрі бензину 10 км;

б) при здійсненні класифікації витрат навести аргументи, чому ті чи інші види витрат відносяться до змінних чи постійних витрат;

в) прокоментувати твердження: чим більше відстань перевезень, тим меншими є питомі витрати.

Показник	5000 км	10000 км	15000 км	30000 км
Сукупні змінні витрати				
Сукупні постійні витрати				
Сукупні витрати				
Змінні витрати на 1 км				
Постійні витрати на 1 км				
Сукупні витрати на 1 км				

Завдання 2.17

На ПП "Колос" витрати на утримання і експлуатацію обладнання (за кожні 1000 машино-годин роботи обладнання) за серпень склали:

- заробітна плата наладчиків 100 грн.;
- мастильні матеріали 200 грн.;
- витрати на амортизацію обладнання 250 грн.;
- кількість обладнання в цеху 50 одиниць.

У серпні відпрацьовано 24 днів в одну зміну, тривалість зміни 8 годин.

Необхідно побудувати графік функції витрат та визначити фактор витрат на утримання обладнання.

Завдання 2.18

Господарські операції ТОВ "Белла" за березень наведені у таблиці.

№ п/п	Зміст господарської операції	Сума, грн
1	Відпущено зі складу тканину для пошиття блуз жіночих	2000
2	Нарахована заробітна плата:	
	- швачкам	1500
	- майстру цеху	150
	- обслуговуючому персоналу	280
3	Проведено відрахування на соціальні заходи згідно чинного законодавства (див. оп. 2)	?
4	Відпущено допоміжні матеріали для пошиття блуз жіночих: - нитки 200 кот. по 0,50 грн за 1 кот.	9
	- гудзики 1000 шт. по 0,40 грн за 1 шт.	7
5	Нараховано за оренду виробничого приміщення	200
6	Нараховано знос на виробниче обладнання	220

У березні на ТОВ "Белла" виготовлено 200 блуз жіночих; у квітні планується виготовити 300 блузок, при цьому орендна плата зменшиться на 30 грн.

Необхідно побудувати функцію витрат та зробити прогнозні розрахунки на основі наведених даних.

Завдання 2.19

Господарські операції ТОВ "Роні" за червень наведені у таблиці.

№ п/п	Зміст господарської операції	Сума, грн
1	Відпущено зі складу дошки для виготовлення столів	1000
2	Нарахована заробітна плата: - робітникам за виготовлення столів - майстру цеху	800 120
3	Проведено відрахування на соціальні заходи згідно чинного законодавства (див. п. 2)	?
4	Відпущено мастильні матеріали для змащування деталей верстатів	30
5	Використано електроенергію, відпущену енергоцехом для роботи виробничого обладнання	210
6	Нараховано знос виробничого обладнання	350
7	Відображено собівартість послуг парокотельного цеху по опаленню виробничого приміщення	100

В червні на ТОВ "Роні" виготовлено 20 столів; в липні планується виготовити 30 столів. Заробітна плата майстра цеху підвищиться на 22 грн.

Необхідно побудувати функцію витрат та зробити прогнозні розрахунки на основі наведених даних.

Завдання 2.20

По центру відповідальності Х відомі дані про обсяг виробництва та загальновиробничі витрати.

Звітний період	Випуск продукції, шт.	Загальновиробничі витрати, тис. грн.
Січень	1900	200
Лютий	2400	220
Березень	2200	210
Квітень	2600	250
Травень	2300	220
Червень	1700	160
Липень	2700	260
Серпень	2800	270
Вересень	2600	240
Жовтень	3000	280
Листопад	2900	270
Грудень	2800	260

Необхідно класифікувати витрати на змінну та постійну частини методом найвищої та найнижчої точки.

Завдання 2.21

В центрі відповідальності N мали місце наступні фактичні витрати:

Звітний період	Випуск продукції, шт.	Витрати, тис. грн.
Січень	980	4150
Лютий	920	3810
Березень	1060	4020
Квітень	1290	5070
Травень	1570	5430
Червень	1780	5960
Липень	1820	6890
Серпень	1040	4050
Вересень	1120	4420
Жовтень	1080	4350
Листопад	1500	5400
Грудень	1600	5500
В середньому за місяць		

Необхідно здійснити поділ витрат на постійну та змінну частини методом найвищої та найнижчої точки. Визначити міні- та максі-функцію витрат та знайти їх прогнозну величину при 2000 од. обсягу.

Завдання 2.22

Рівнем діяльності є виручка (нетто). Мінімальне та максимальне значення приведені у таблиці.

Показник	Виручка (нетто), грн	Витрати, грн
Найвище значення	150000	120000
Найменше значення	80000	78000
Різниця	70000	42000

Необхідно здійснити поділ витрат на постійну та змінну частини.

Завдання 2.23

Визначити маржинальні витрати на виробництво холодильників ВАТ "Холодпром".

Кількість вироблених холодильників, шт.	Загальні витрати по виробництву холодильників, грн.	Маржинальні витрати, грн.	Середні витрати, грн.
1	2000	X	9
2	3800	?	?
10	17000	X	?
11	18790	?	?
50	90000	X	?
51	91000	?	?

Домашнє завдання

Завдання 2.28

Необхідно ознайомитися із ситуаціями наведеними нижче та визначити, до якої категорії витрат можна віднести відповідні витрати.

1. ВАТ "Технодром" розглядає питання про продаж застарілого верстату. Залишкова вартість верстату 2000 грн. Вирішуючи, продавати чи не продавати верстат підприємство приймає 2000 грн. як витрати.

2. В доповнення до застарілого верстату фірма може орендувати новий. Орендна плата становить 3000 грн на рік. При аналізі динаміки зростання витрат приймаються як витрати.

3. Для того, щоб забезпечити експлуатацію верстатного парку, можливі два варіанти альтернативних дій щодо оплати праці операторів. Перший варіант передбачає виплату оператору окладу плюс невеликої суми, яка визначається кількістю одиниць продукції, що виготовляється. В цьому випадку загальна вартість витрати операторів класифікуються як витрати.

4. Альтернативний варіант: підприємство може виплачувати операторам однакові оклади. При цьому вона буде використовувати один верстат, коли обсяг виробництва низький, два верстати при збільшенні обсягу виробництва, три верстати, якщо обсяг виробництва досягне піку. Отже, загальна сума витрат в цій ситуації буде відноситися до витрат.

5. Верстат міг би бути проданий за 8000 грн. Проте, якщо підприємство вирішить залишити його та використовувати далі, то 8000 грн. повинні розглядатися як витрати.

6. Якщо підприємство побажає використовувати верстат далі, його повинно бути відремонтовано. З точки зору прийняття рішення не продавати верстат, витрати на ремонт будуть вважатися витратами.

7. За кожен верстат в експлуатації керівнику цеха нараховується заробітна плата 3000 грн. за рік. При оцінці витрат на утримання керівництва цехом 3000 грн – це витрати.

Завдання 2.29

Розрахувати витрати на кожен обсяг виробництва та заповнити таблицю.

Вид витрат	Обсяг виробництва, шт.		
	I варіант	II варіант	III варіант
Обсяг виробництва, шт.	50000	60000	70000
Змінні витрати всього	?	460000	?
Постійні витрати всього	?	740000	?
Загальні витрати		120000	
Змінні витрати на одиницю	?	?	?
Постійні витрати на одиницю	7	7	7
Загальні витрати на одиницю	?	?	?

ЗАНЯТТЯ 9

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ ЗА ЗМІСТОВИМ МОДУЛЕМ 1

Змістовий модуль 2

СИСТЕМИ ОБЛІКУ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ

ТЕМА 3. СИСТЕМА ОБЛІКУ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ ЗА ПОВНИМИ ВИТРАТАМИ

ЗАНЯТТЯ 10 11

ТЕМА ЗАНЯТТЯ: Розподіл непрямих витрат

Питання для обговорення

1. Що таке накладні витрати?
2. Вказати основні цілі розподілу витрат.
3. Назвати особливості застосування методики розподілу витрат, пояснити процес вибору бази розподілу.
4. Назвіть основні етапи розподілу накладних витрат.
5. Які структурні підрозділи можна віднести до обслуговуючих?
6. Визначте методи розподілу накладних витрат обслуговуючих підрозділів.
7. Для чього потрібен рахунок виробничих накладних витрат?
8. Пояснити, як фраза «різні витрати – для різних цілей» є застосовною до розподілу витрат.
9. Описати ключові рішення, які необхідно приймати в процесі розподілу непрямих витрат.
10. Виділити чотири критерії, використовувані при ухваленні рішень про розподіл витрат.
11. Описати сутність прямого й послідовного процесу розподілу накладних витрат і витрат, пов'язаних з споживанням послуг обслуговуючих підрозділів.
12. Описати, як відрізняються методи розподілу витрат по одиній і складовій групах, з використанням єдиної і комплексної ставки розподілу.
13. Вказати наслідки неправильного вибору і використання бази розподілу витрат.
14. Пояснити процес розподілу виробничих накладних витрат на продукцію і головні кроки в розрахунку планового коефіцієнта розподілу виробничих накладних витрат.
15. Яким чином може виникнути недопоглинання накладних витрат?
16. Чому виникає недостатнє (надлишкове) поглинання накладних витрат?
17. Розподілити недорозподілені або надрозподілені накладні витрати, використовуючи альтернативні методи.

Завдання 3.1

Підприємство «Олімп» займається індивідуальним виробництвом за замовленнями клієнтів. У березні було вироблено 200 шт. виробів за замовленням № 208 і 50 шт. виробів за замовленням № 209. Загальновиробничі витрати розподіляються між замовленнями згідно з сумою основної заробітної плати виробничих працівників.

Статті витрат	Розмір витрат, грн.		Разом витрат, грн
	Замовлення № 208	Замовлення № 209	
Сировина і матеріали	3 796,0	460,0	?
Допоміжні матеріали	?	30,0	340,0
Таропакувальні матеріали (70:30)	?	?	500,0
Основна заробітна плата	2 336,0	220,0	?
Додаткова заробітна плата	187,0	15,0	?
Відрахування на соц. заходи (38 %)	?	?	?
Загальновиробничі витрати	?	?	4 000,0

Показники	Бази розподілу накладних витрат							
	Прямі матеріали		Основні матеріали		Пряма заробітна плата		Основна заробітна плата	
	№ 208	№ 209	№ 208	№ 209	№ 208	№ 209	№ 208	№ 209
Розподілені загально виробничі витрати								
Собівартість випуску								
Собівартість одиниці виробу								
Економічний ефект								

Необхідно:

а) розподілити загально виробничі витрати між замовленнями виходячи із бази розподілу накладних витрат, що використовується підприємством;

б) розрахувати виробничу собівартість замовлень, що виконується підприємством (на весь випуск і на одиницю виробу);

в) проаналізувати ефективність застосування інших баз розподілу та їх вплив на показники виробничої собівартості замовлень. Результати оформити у вигляді таблиці 3.2. Зробити відповідні висновки щодо доцільності зміни бази розподілу накладних витрат.

Завдання 3.2

Є такі дані про діяльність основного цеху підприємства у звітному році.

Показники діяльності	
Прямі матеріальні витрати	450 000 грн
Прямі витрати на оплату праці	900 000 грн
Витрати часу робітників	120 000 годин
Час роботи устаткування	90 000 машино-годин
Обсяг виробництва	50 000 одиниць
Виробничі накладні витрати	1 350 000 грн

Припустімо, що впродовж листопада було виготовлено 60 000 одиниць продукції, про яку є така інформація:

Показники діяльності	
Прямі матеріальні витрати на одиницю продукції	40 грн
Прямі витрати на оплату праці на одиницю продукції	30 грн
Прямі витрати праці на одиницю продукції	12 годин
Час обробки одиниці продукції	15 машино-годин

Використовуючи наведені дані, необхідно розрахувати ставку розподілу виробничих накладних витрат, виходячи з різних баз розподілу, та визначити суму цих витрат на одиницю продукції.

Завдання 3.3

Компанія «Оптіма» виробляє металеві контейнери.

У компанії є два виробничі цехи: формувальний і обробний, а також два обслуговуючі підрозділи: склад і адміністрація.

Всі ці цехи й підрозділи розташовані в одній будівлі.

Наступні витрати були передбачені в бюджеті компанії на наступний фінансовий рік, що закінчується 31 грудня ц.р.

Найменування витрат	Загальна величина витрат, грн
Оренда заводу	486 000
Страховка заводу	40 500
Інші витрати формувальний цех	12 700
Інші витрати обробний цех	13 850
Інші витрати склад	7 375
Інші витрати адміністрація	20 425
Страховка машинного та іншого обладнання	21450
Амортизація машинного та іншого обладнання	58 500
Непряма робоча сила	280 000
Разом	940 800

Витрати не виробничих центрів витрат повинні розподілятися таким чином:

- витрати адміністрації - між всіма підрозділами/цехами на основі загальної кількості працівників;
- витрати складу - 80% на формувальний цех і 20% на обробний цех.

Якщо накладні витрати формувального цеху розподіляють використовуючи машино-години, а обробного цеху, використовуючи робочий час, розрахуйте норми розподілу накладних витрат для кожного з цехів за рік, що закінчився 31 грудня ц. р.

Для проведення розрахунку використовуйте додатково наступну інформацію:

Відділ/Цех	Машино - години	Робочий час	Площа, кв.м	Кіл-ть основних робітників	Кіл-ть допоміжних працівників	Вартість машинного та іншого обладнання, грн.
Формувальний	12000	34 200	50 000	18	10	300 000
Обробний	2 200	45 600	25 000	26	15	50 000
Склад			3 000	0	6	25 000
Адміністрація			3 000	0	4	15 000
Разом			81000	44	35	390 000

Завдання 3.4

На основі вихідних даних, які представлені в таблиці, здійснити розподіл накладних витрат обслуговуючих підрозділів між виробничими за допомогою:

- прямого методу;
- методу взаємних послуг;
- методу послідовного розподілу;
- методу одночасного розподілу.

Підрозділ – споживач послуг	Сума накладних витрат підрозділу, грн	Розподіл послуг обслуговуючих підрозділів		
1. Обслуговуюче О1	200 000	–	10 %	20 %
2. Обслуговуюче О2	240 000	10 %	–	–
3. Обслуговуюче О3	160 000	10 %	–	–
4. Виробниче П1	800 000	30 %	45 %	40 %
5. Виробниче П2	1 000 000	50 %	45 %	40 %
Разом	2 400 000	100 %	100 %	100 %

Домашнє завдання

Завдання 3.5

На основі даних, які представлені в таблиці, здійснити розподіл накладних витрат обслуговуючих підрозділів між виробничими за допомогою:

- прямого методу;
- методу взаємних послуг;
- методу послідовного розподілу;
- методу одночасного розподілу.

Підрозділ – споживач послуг	Сума накладних витрат підрозділу, грн	Розподіл послуг обслуговуючих підрозділів			
		А, %	Б, %	В, %	Г, %
1. Обслуговуючий А	140 000	-	10	20	10
2. Обслуговуючий Б	170 000	10	-	-	10
3. Обслуговуючий В	240 000	10	20	-	-
4. Обслуговуючий Г	210 000	10	-	-	-
5. Виробничий П1	850 000	30	23	20	20
6. Виробничий П2	940 000	20	23	40	30
7. Виробничий П3	1 300 000	20	24	20	30
Разом	3 850 000	100	100	100	100

Завдання 3.6

Компанія «Tuttle» використовує позамовний метод калькулювання собівартості продукції. Виробничі накладні витрати розподіляються за допомогою планової ставки, що становить 2,5 дол за 1 годину прямого виробничої праці. Як початкова, так і кінцеве сальдо по рахунках «Незавершене виробництво» і «Готова продукція» дорівнює 0. Вся вироблена протягом року продукція була продана. Крім того, вам надані наступні дані.

Показник	Значення
Відпрацьовані години прямого праці	50,000
Використані основні матеріали	50,000 дол.
Витрати на основну виробничу працю	100,000 дол.
Витрати на непряму працю	25,000 дол.
Використані непрямі матеріали	10,000 дол.
Орендна плата будівля та обладнання	50,000 дол.
Інші виробничі накладні витрати	50,000 дол.
Собівартість реалізованої продукції	275,000 дол.

Всі перерозподілені і недораспределение виробничі накладні витрати в кінці року повністю списуються на рахунок «Собівартість реалізованої продукції».

Необхідно:

- Визначте розподілені виробничі накладні витрати.
- Визначте понесені виробничі накладні витрати.
- Підготуйте журнальні проводки для відображення всіх перерахованих вище фактів, включаючи всі необхідні проводки для закриття рахунків з недораспределенними або перерозподіл виробничих накладними витратами.

ЗАНЯТТЯ 12

ТЕМА ЗАНЯТТЯ: Система обліку та калькулювання собівартості за позамовним та попередільним методами

Питання для обговорення

- У чому сутність і які принципи класифікації систем обліку витрат на виробництво?
- Позамовний метод калькулювання, його суть і застосування
- Що є об'єктами обліку при позамовному методі калькулювання собівартості?
- Описати позамовний метод калькуляції собівартості і використовувані документи-джерела для даного методу.
- Прослідити рух витрат у системі позамовної калькуляції.
- Які облікові регістри складаються при виконанні конкретного замовлення?
- Стисло описати вісім пунктів, типових для позамовного методу калькуляції собівартості.
- Навести відмінності між позамовним методом калькуляції собівартості і попередільним методом калькулювання.

9. Сутність попередільного методу обліку витрат та калькулювання собівартості.

10. Описати механізм обліку витрат при попередільному методі.

11. Охарактеризуйте переваги та недоліки попередільного методу обліку витрат?

12. У чому полягає сутність простого (однопередільного) методу обліку витрат і яка сфера його застосування?

13. Назвіть основні елементи методу однорідних секцій.

14. За яким принципом формуються секції?

15. Чим відрізняється безнапівфабрикатний варіант попередільного методу від напівфабрикатного?

Завдання 3.7

Назвати всі можливі об'єкти обліку виробничих витрат:

- в формувальному цеху цегельного заводу виготовляється цегла-сирець;
- в ательє готовий одяг шиється на окремі замовлення клієнтів;
- при виробництві бром-заліза виділяють наступні стадії: підготовка рампи, вибір розчину бром-заліза, виготовлення твердого бром-заліза;
- окремі реактиви виготовляються на замовлення витрати на розфасування реактивів збираються по кожному їх виду;
- на машинобудівному заводі витрати заготівельних цехів обліковуються по виробництву, в цехах основного виробництва за групами виробів, в дослідних цехах - по замовленнях;
- на хімічному заводі окремі типи каучуку, латексу та каталізаторів виготовляються в одному цеху без поділу технологічного процесу на окремі стадії;
- технологічний процес видобутку вапняного каміння поділений на певні стадії: видобуток, вивезення до рампи, навантаження у вагони;
- у виробництві синтетичних каучуків весь процес поділяється на п'ять технологічних стадій.

Ситуації для обговорення

Пояснити, як Ви розумієте термін "замовлення". Чому позамовний метод отримав саме таку назву? На яких виробництвах доцільно використовувати цей метод?

"В економічній літературі термін "замовлення" часто використовується не за його прямим значенням. Для заповнення первинних документів на підприємствах зазвичай розробляється номенклатура облікових шифрів, які забезпечують правильність віднесення витрат по об'єктах обліку, статтям непрямих витрат тощо. Ці шифри необхідні при використанні засобів механізації обліково-обчислювальних робіт. Проте не лише на практиці, але й в літературі ці шифри називаються "замовленнями". А отже, плановий відділ заводу, наприклад, повинен відкривати замовлення на роботи по виправленню браку, на виготовлення основної продукції тощо" (с. 32).

(Калькуляція себестоимости в промышленности. Под ред. проф. А.Ш. Маргулиса. М.: Финансы, - 1975. -295 с.)

Домашнє завдання

Завдання 3.8

Компанія з масового виробництва пластмасових іграшок здійснює переробку сировини в готову продукцію на трьох переділах: формування (цех А), обробка (цех Б) і упаковка (цех В).

Основні матеріали відпускаються у виробництво на початку процесу в цеху А. Допоміжні матеріали використовуються тільки в цеху Б.

Додаткові витрати наведені в таблиці.

Показник	Значення
Кількість виробленої продукції	1000 шт.
Основні матеріали	6000 грн
Допоміжні матеріали	2000 грн
Таропакувальні матеріали	500 грн
Основна заробітна плата основних виробничих робітників цеху А	700 грн
основна заробітна плата основних виробничих робітників цеху Б	?
Основна заробітна плата основних виробничих робітників цеху В	500,0 грн
Загальна сума заробітної плати основних виробничих робітників обох цехів	1700 грн
Збори на соціальне страхування, нараховані на зарплату робітників цеху А	?
Збори на соціальне страхування, нараховані на зарплату робітників цеху Б	?
Збори на соціальне страхування, нараховані на заробітну плату цеху В	?
Загальновиробничі витрати	4500,0 грн
Витрати на амортизацію виробничого устаткування	1200,0 грн
Витрати на поточний ремонт устаткування цехів А та В в знаходяться в залежності 60:40	3200,0 грн

Загальновиробничі витрати та амортизація устаткування мають місце у всіх цехах і розподіляються між цехами пропорційно вартості використаної сировини. Після закінчення обробки і упаковки в цеху В готова продукція відправляється на склад.

Необхідно:

- скласти калькуляцію витрат напівфабрикату, вироблюваного в цеху А;
- визначити виробничу собівартість випущеної продукції (на весь обсяг виробництва і на одиницю).

Завдання 3.9

Меблева фабрика випускає високоякісні меблі за замовленням. На фабриці три виробничі цехи і два підрозділи обслуговування. Кошторисні витрати на накладні витрати на майбутній рік наступні:

Види витрат	Тис. грн.
Орендні платежі	12 800,0
Страхова плата за устаткування	6 000,0
Платежі за телефонні розмови	3 200,0
Амортизаційні відрахування	18 000,0
Заробітна плата майстрів у виробничих цехах	24 000,0
Опалення і освітлення	6 400,0
Разом	70 400,0

Три виробничі цехи А, Б і В і два підрозділи обслуговування Х і У розташовуються в нових приміщеннях, відомості про яких разом з іншою інформацією наведені далі:

Показники	А	Б	В	Х	У
Займана площа, кв.м	3000	1800	600	600	400
Вартість устаткування, тис. грн	24	10	8	4	2
Кошторисні години праці виробничих працівників	3200	1800	1000		
Ставка на годину праці виробничих працівників, грн.	3,80	3,50	3,40	3,00	3,00
Розподілені накладні витрати:					
По кожному підрозділу, тис. грн	2,8	1,7	1,2	0,8	0,6
Розподіл накладних витрат на підрозділ обслуговування Х, %	50	25	25		
Розподіл накладних витрат на підрозділ обслуговування У, %	20	30	50		

Для замовників повинні бути випущені два меблеві гарнітури. Дані по прямих витратах наведені далі.

Показники	Замовлення 123	Замовлення 124
Основні виробничі матеріали, тис. грн.	15,4	10,8
Праця основних працівників	20 ч в цеху А	16 ч в цеху А
	12 ч в цеху Б	10 ч в цеху Б
	10 ч в цеху В	14 ч в цеху В

Необхідно:

1) підготувати звіт, в якому вказати кошторисні накладні витрати для кожного підрозділу, а також базу розподілу, на основі якої здійснювалися обчислення, а також обчислити ставки нарахованих накладних витрат;

2) обчисліть загальні витрати на кожне із замовлень щодо випуску меблевого гарнітуру;

3) якщо фабрика встановлює ціни реалізації, які забезпечують їй прибуток у розмірі 25 %, обчисліть ці ціни для кожного замовлення.

ЗАНЯТТЯ 13 - 14

ТЕМА ЗАНЯТТЯ: Система обліку та калькулювання собівартості за попроцесним методом

Питання для обговорення

1. Дайте визначення собівартості.
2. Перелічіть види собівартості.
3. Проведіть класифікацію систем обліку витрат.
4. Попроцесний метод калькулювання, його суть, застосування.
5. Еквалентні одиниці готової продукції, методи оцінки суми незавершеного виробництва.
6. Описати основні процедури попроцесного калькулювання.
7. Надайте порівняльну характеристику позаказного, попередільного та

попроцесного методів калькулювання собівартості продукції.

8. Для якого з варіантів зведеного обліку витрат характерна наявність у складі калькуляційних статей статті «Напівфабрикати власного виробництва»?

9. В яких випадках застосовується рахунок 25 «Напівфабрикати власного виробництва»?

10. Як співвідносяться витрати звітного періоду з собівартістю випущеної за цей період продукції?

11. Яким чином розподіляються витрати звітного періоду між товарним випуском і залишками незавершеного виробництва?

12. Як здійснюється оцінка залишків незавершеного виробництва на кінець місяця?

13. Чим відрізняється виробнича собівартість випущеної (товарної) продукції від виробничої собівартості реалізованої продукції?

Завдання 3.10

Розгляньте наступні дані про відділ збирання супутників компанії «Аэроспэйс»:

Показники	Натуральні одиниці	Основні матеріали	Додані витрати
Початкове незаверш. вир-во, (01.05)	8	4 933 600 грн	910 400 грн
Запустили у виробництво в травні 200__ р.	50		
Завершили виробництво в травні 200__ р.	46		
Кінцеве незаверш. вир-во (31.05)	12		
Витрати, понесені в травні 200__ р.		32 200 000 грн	13 920 000 грн

Ступінь завершеності:

- за основними матеріалами 90 %;
- за доданими витратами 40 %.

Ступень завершеності:

- за основними матеріалами 60 %;
- за доданими витратами 30 %.

Відділ збирання супутників застосовує метод середньозваженої вартості в попроцесном калькулюванні.

Необхідно розрахувати умовно-готові одиниці для основних матеріалів і доданих витрат. Покажіть натуральні одиниці в першій колонці вашої таблиці.

Завдання 3.13

Використовуючи дані завдання 3.12, розрахуйте витрати на умовно-готову одиницю для основних матеріалів і доданих витрат, підсумуйте загальні витрати, що підлягають обліку, і розподіліть ці витрати на завершені й незавершені одиниці продукції на кінець періоду застосовуючи середньозваженої вартості в попроцесном калькулюванні..

Завдання 3.14

Використовуючі Дані Завдання 3.12, припустимо, що відділ збірки супутників використовує метод FIFO в попроцесном калькулюванні, а не метод середньозваженої вартості.

Розрахуйте еквівалентні одиниці продукції для основних матеріалів та витрат на обробку. Покажіть натуральні одиниці в першій колонці вашої таблиці.

Завдання 3.15

Опираясь на данные из задания 3.12 и используя метод FIFO для расчета затрат на эквивалентную единицу для основных материалов и затрат на обработку, суммируйте общие затраты, подлежащие учету и распределите эти затраты на завершённые и вышедшие из процесса производства единицы и на единицы незавершённого производства на конец периода.

Завдання 3.16

Виробничий цикл підприємства складається з двох етапів: у першому виробляються напівфабрикати, в другому – готова продукція.

Матеріальні витрати здійснюються на першому етапі, додані витрати розподіляються рівномірно.

За станом на 1 квітня звітного року в незавершеному виробництві першого етапу знаходиться 8500 одиниць. У незавершеному виробництві вартість матеріалів складає 9214,0 грн, доданих витрат – 7070,0 грн.

У квітні розпочато виробництво 122 600 напівфабрикатів, у зв'язку з чим витрати основних матеріалів склали 142 862,0 грн, зарплата основних виробничих робітників – 39 520,0 грн. Загальновиробничі витрати списуються на основне виробництво за ставкою 160 % від основної зарплати виробничих робітників.

За станом на 1 травня звітного року в незавершеному виробництві першого етапу залишилося 6800 напівфабрикатів. Ступінь їхньої завершеності за доданими витратами складав – 50 %, а по основних витратах – 70 %.

Визначити:

1. Собівартість напівфабрикатів, виготовлених і переданих у другий етап в квітні звітного року;
2. Залишок незавершеного виробництва першого етапу за станом на 1 травня звітного року.

Завдання 3.17

На підприємстві за станом на 1 серпня сальдо рахунку 23 «Виробництво» складало 10 000,0 грн, з яких:

- 5 000,0 грн вартість 10 т сировини для виготовлення 20 000 одиниць готової продукції, яке знаходиться в першій фазі виробництва;
- 3 000,0 грн прямі витрати на оплату праці й соціальні заходи;
- 2 000,0 грн загальновиробничі витрати.

У другій фазі обробки залишків продукції, виробництво якої ще не закінчено, за станом на 1 серпня не було.

Протягом серпня в першій фазі було розпочато виробництво ще 100 000 одиниць готової продукції (відпущено в технологічний процес 50 т сировини для її виробництва), в другу фазу виробництва передано 45 т сировини, яка пройшла першу фазу переробки, для подальшого виробництва 90 000 одиниць готової продукції. Менеджером з виробництва було підраховано, що на початку серпня продукція, яка знаходилася в першій фазі процесу виробництва, була на стадії 50 % завершеності. Було також підраховано, що на кінець місяця продукція, виробництво якої ще не закінчено, знаходилась на стадії 40 % завершеності.

За даними аналітичного обліку за серпень виробничі витрати по першому переділу склали 71 000,0 грн, з яких:

- прямі матеріальні витрати 25 000,0 грн;
- витрати на оплату праці й соціальні заходи 27 600,0 грн;
- загальновиробничі витрати 18 400,0 грн.

Вартість запасів, переданих у другий переділ, розглядається як вартість прямих матеріальних витрат. За серпень виробничі витрати в другому переділі виробництва склали 21 480,0 грн, з яких:

- прямі матеріальні витрати 10 300,0 грн;
- прямі витрати на оплату праці й соціальні заходи 6 880,0 грн;
- загальновиробничі витрати 4 300,0 грн.

У загальну вартість виробництва входить також вартість сировини, переданої з першого переділу в сумі 67 500,0 грн.

Протягом серпня з другого переділу було випущено 85 000 одиниць готової продукції, відповідно, в незавершеному виробництві в кінці серпня знаходилася сировина для закінчення виробництва 5 000 одиниць готової продукції. Менеджером з виробництва було підраховано, що зразки продукції, які залишилися в незавершеному виробництві, були на стадії завершеності 20% щодо витрат на оплату праці й соціальні заходи і загальновиробничих витрат (20% від технологічного часу другого переділу), а також на стадії 1/6 завершеності щодо прямих матеріальних витрат. Щодо інших прямих матеріальних витрат (мається на увазі вартість сировини, переданої з першого переділу) ступінь завершеності складе 100 %, оскільки вони були понесені на початку технологічного процесу.

Необхідно визначити собівартість продукції попередільним методом. Підсумки розрахунків по кожному з переділів оформити у вигляді таблиць.

Домашнє завдання

Завдання 3.18

Компанія виробляє продукт в єдиному виробничому процесі. За даними бухгалтерії на початок місяця не було залишків у незавершеному виробництві. Протягом місяця у виробництво було відпущено 300 л сировини на суму 6 000,0

грн. Сума додаткових витрат протягом місяця склала 4 500,0 грн.

На кінець місяця існують наступні дані про виробництво готової продукції:

- на кінець місяця було вироблено 250 л готової продукції;
- незавершене виробництво було 100 % завершене щодо матеріалів та 50 % завершене щодо вартості обробки сировини;
- протягом виробничого процесу витрат не було.

Розрахувати суму еквівалентних одиниць на залишок незавершеного виробництва на кінець звітної періоду як для сировини, так і для вартості обробки.

Завдання 3.19

ТОВ «Статус» займається виробництвом промислових кондиціонерів. На початок звітної місяця залишки незавершеного виробництва підприємства склали 6 200 од., на які матеріали витрачено повністю, а витрати обробки склали 50 % від запланованої кількості. Вартість незавершеного виробництва на початок місяця: витрати матеріалів – 93 000,0 грн, витрати обробки – 62 000,0 грн.

Протягом місяця почато виробництво 57 500 од., з яких 5 000 од. залишилися незакінченими на кінець місяця. Матеріали на всі вироби витрачено сповна, а на обробку – на 45 %. За місяць витрачено на виготовлення продукції: матеріалів – 862 500,0 грн, витрати обробки – 1 095 000,0 грн.

Необхідно визначити за методом середньоізваженої собівартості та за методом FIFO собівартість готової продукції та незавершеного виробництва на кінець періоду.

ЗАНЯТТЯ 15

ПОТОЧНИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ТЕМОЮ 3

ТЕМА 4. СИСТЕМА ОБЛІКУ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ ЗА ЗМІННИМИ ВИТРАТАМИ

ЗАНЯТТЯ 17

ТЕМА ЗАНЯТТЯ: Порядок формування собівартості за методом «директ-костінг»

Питання для обговорення

1. В чому полягає суть та значення неповної собівартості?
2. Характерні особливості системи обліку за неповною собівартістю.
3. Охарактеризуйте систему обліку і калькулювання собівартості за неповними затратами.
4. Розкрийте порядок формування собівартості за методом «директ-костінг».
5. В чому полягають особливості системи «директ-костінг»?
6. Які переваги системи «директ-костінг»?
7. В чому суть та значення маржинального доходу?
8. Яке значення коефіцієнта змінних затрат?
9. У чому суть та значення коефіцієнта маржинальних надходжень?
10. Яке значення показника «напівмаржа» («маржа постійна»)?
11. У чому суть та значення показника «запас фінансової міцності» («маржа безпеки»)?
12. Дайте характеристику простого «директ-костінгу».
13. Охарактеризуйте розвинутий «директ-костінг».
14. Назвіть основні етапи розрахунку фінансового результату за методом простого «директ-костінгу».
15. Який порядок розрахунку сум покриття та результату діяльності в умовах виробництва кількох видів продукції на основі використання простого «директ-костінгу»?
16. Дайте характеристику та назвіть особливості розрахунку фінансового результату за американською та французькою методиками.
17. Яке значення специфічних і загальних постійних затрат, їх використання у системі розвинутого «директ-костінгу»?
18. Розкрийте двоступеневий розрахунок (маржинального доходу) сум покриття.
19. Як Ви розумієте таку перевагу методу «директ-костінгу»: «оптимізація цін на різні види продукції, що сприяє підвищенню продуктивності різних сегментів бізнесу»?
20. Як Ви розумієте таку перевагу методу «директ-костінгу»: «звільнення прибутку від впливу змін запасів».

21. Вказати ознаки, що відрізняють директ-костінг від калькуляції повних витрат.

23. Порівняти принципи калькулювання собівартості продукції за методом директ-костінгу і повних витрат.

24. Розкрити особливості підготовки звітів про прибутки та збитки, використовуючи директ-костінг і метод калькуляції повних витрат.

25. Пояснити різницю в операційному прибутку при застосуванні калькуляції повних витрат і директ-костінгу.

26. Пояснити особливості впливу методу калькулювання собівартості продукції на розмір прибутку, який може отримати підприємство.

27. Чи впливає на формування чистого прибутку метод калькулювання собівартості продукції.

28. Які управлінські рішення можна прийняти в системі «Директ-костинг»?

29. За яких економічних ситуаціях доцільно використовувати метод калькулювання за скороченою номенклатурою витрат?

Завдання 4.1

Підприємство виготовляє три види продукції А, В, С і має такий результат діяльності за звітний період.

№ п/п	Показники	Вироби			Разом
		А	В	С	
1	Кількість реалізованої продукції, од.	5000	10000	13000	х
2	Ціна за одиницю, грн	4	7	3	х
3	Дохід від продажу, грн	?	?	?	?
4	Прямі матеріали, грн	8000	30000	20000	58000
5	Пряма зарплата, грн	4000	12000	12000	28000
6	Виробничі накладні витрати, грн:				
	- змінні	2000	2000	3000	7000
	- постійні	5000	5000	6000	16000
7	Собівартість	?	?	?	?
8	Прибуток (збиток)	1000	21000	(2000)	20000

Необхідно на підставі даних табл. 4.1 скласти звіт про прибуток підприємства, взявши за основу систему калькулювання змінних витрат.

Завдання 4.2

Компанія "Нубілон" реалізує свій продукт по 2,0 за одиницю. Вона використовує метод ФІФО обліку товарно-матеріальних запасів і систему фактичної калькуляції, тобто коефіцієнт розподілу постійних виробничих накладних витрат підраховується шляхом розподілу фактичних постійних виробничих накладних витрат на фактичний обсяг виробництва.

Існує наступна інформація щодо обсягу господарських операцій компанії "Нубілон" за перші два роки її діяльності.

Показник	Рік 1	Рік 2
Обсяг реалізації, од.	1 000	1 200
Вироблено продукції, од.	1 400	1 000
Понесено витрат:		
Виробничі:		
Змінні	700,0 грн	500,0 грн
Постійні	700,0 грн	700,0 грн
Комерційні:		
Змінні	100,0 грн	120,0 грн
Адміністративні:		
Постійні	400,0 грн	400,0 грн

Необхідно:

- 1) підготувати звіт про прибутки й збитки за кожний рік, застосовуючи метод повного розподілу витрат;
- 2) підготувати звіт про прибутки й збитки за кожний рік, застосовуючи директ-костінг;
- 3) пояснити різницю в операційному прибутку за кожний рік, яка одержана в результаті використання вищенаведених методів.

Завдання 4.3

Компанія "Мавіс" використовує метод повного розподілу витрат, заснований на стандартних витратах.

Показник	Значення
Змінні виробничі витрати, включаючи витрати на матеріали	3,0 грн за одиницю продукції
Стандартний обсяг виробництва	10 од. за годину
Загальна сума бюджетних і фактичних постійних виробничих накладних витрат	420 000,0 грн
Постійні виробничі накладні витрати були розподілені за ставкою (420 000,0 / 60 000,0 годин базового обсягу)	7,0 грн за годину
Ціна реалізації кожної одиниці	5,0 грн
Змінні комерційні й адміністративні витрати, що відносяться до проданих одиниць товару	1,0 грн на одиницю продукції
Постійні комерційні й адміністративні витрати	120 000,0 грн
Товарно-матеріальні запаси:	
- на початок періоду	30 000 одиниць
- на кінець періоду	40 000 одиниць
Об'єм реалізації за період	540 000 одиниць

Необхідно:

- 1) підготувати звіт про прибутки й збитки за період, припустивши, що всі недорозподілені й перерозподілені накладні витрати списуються в кінці року при коригуванні собівартості реалізованої продукції;
- 2) Президент компанії чула про існування директ-костінгу і просить показати, як би виглядав звіт за Роки 2 з використанням директ-костінгу;
- 3) пояснити різницю в розрахунку прибутку у використанні першого і другого методів.

Завдання 4.4

Підприємство випускає вироби А і Б.

Прямі витрати на виріб А 250 тис. грн, у т. ч. пряма зарплата 100 тис. грн; на виріб Б 300 тис. грн і 200 тис. грн відповідно.

Виробничі накладні витрати 120 тис. грн, у т. ч. змінні становлять 80 тис. грн. З усіх витрат половина залишилася у вигляді НЗП. Виготовлено 20 одиниць виробу А і 15 одиниць виробу Б. Виручка від реалізації 570 тис. грн.

Оцінити собівартість, прибуток і запаси при обліку повних витрат і при методі «директ-костинг».

Завдання 4.5

Прийняти рішення про асортимент випуску продукції, розрахувавши повну собівартість і змінну собівартість.

Вироби	Обсяг виробництва, од.	Прямі витрати, грн		Накладні витрати, грн		Виручка, грн		Прибуток, грн	
		на одиницю	весь випуск	на одиницю	весь випуск	на одиницю	весь випуск	на одиницю	весь випуск
А	100	12				26			
Б	120	9				16,5			
С	90	21				57			
Разом:	Х	Х		Х	4000	Х			

Примітка: всі накладні витрати є постійними.

Завдання 4.6

Фірма виробляє однорідну продукцію, і собівартість одиниці становить 7 грн.

Показник	Значення
Основні матеріали	2,60
Заробітна плата основних робітників виробництва	3,0
Змінні накладні витрати	0,40
Постійні накладні витрати	1,0
Разом	7,0

Постійні накладні витрати розраховані за даними про кошторисному випуску 150 000 одиниць продукції і кошторисних постійних виробничих накладних витратах 150 000 грн за кожний квартал. Кошторисні реалізовані та адміністративні накладні витрати становлять 100 000 грн (витрати постійні). Ціна реалізації продукції дорівнює 10 грн за одиницю.

Показники	Обсяг виробництва і реалізації за кожен квартал			
	1	2	3	4
Товарні запаси на початок кварталу, од.	0			
Виробництво, од.	150 000	170 000	140 000	150 000
Реалізація, од.	150 000	140 000	160 000	160 000
Товарні запаси на кінець кварталу, од.				

Необхідно:

- Визначити товарні запаси на початок і кінець кожного кварталу.
- Представити звіт про прибуток, використовуючи методи калькулювання собівартості з повним розподілом витрат і змінних витрат.
- Прокоментуйте результати поквартально і за рік в цілому.

ЗАНЯТТЯ 18

ПОТОЧНИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ТЕМОЮ 4

Навчальне видання

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК»

*(для студентів 4 курсу денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня
«бакалавр» за напрямом підготовки 6.030509 «Облік і аудит»)*

(частина 1)

Укладач **Власова** Олена Євгенівна

Відповідальний за випуск *Т. В. Момот*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *О. А. Балашова*

План 2012, поз 368М

Підп. до друку 28.09.2012
Друк на ризографі.
Тираж 50 пр.

Формат 60×84/16
Ум. друк. арк. 2,8
Зам. №

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4064 від 12.05.2011 р.